

EKSĀMENS LATVIEŠU VALODĀ
9. KLASEI
 2018
 SKOLĒNA DARBA LAPA
1. daļa

Vārds _____
 Uzvārds _____
 Klase _____
 Skola _____

Lasīšana un valodas sistēmas izpratne

Izlasi Evijas Puķes-Jansones raksta „Latviešu ģēnijs – Veidenbaums” fragmentu un veic 1.–10. uzdevumu!

1. uzdevums (4 punkti). Atbilde uz jautājumiem!

1. Kāpēc, tavuprāt, E. Veidenbaumu dēvē par ģēniju?

2. Cik gadu vecumā E. Veidenbaums uzsāka skolas gaitas?

3. Kuras svešvalodas E. Veidenbauma dzīves laikā sabiedrībā bija aktuālas?

4. Kas ietekmēja E. Veidenbauma vēlmi izglītoties?

2. uzdevums (2 punkti). Uzraksti divas E. Veidenbauma rakstura īpašības! Pamato!

Rakstura īpašība	Pamatojums

3. uzdevums (2 punkti). Uzraksti, kā skolotājs izrāda savu attieksmi pret E. Veidenbaumu, zēnam mācoties Cēsu draudzes skolā! Kāpēc?

4. uzdevums (1 punkts). Uzraksti trīs priekšmetus, kas atradās E. Veidenbauma darba vietā „Kalāčos”!

- _____
- _____
- _____

Aizpilda skolotājs:

1.1. _____

1.2. _____

1.3. _____

1.4. _____

Kopā par 1. uzd.: _____

2.1. _____

2.2. _____

Kopā par 2. uzd.: _____

3.1. _____

3.2. _____

Kopā par 3. uzd.: _____

4. _____

5. uzdevums (1 punkts). Uzraksti trīs jomas (nozares), kurās E. Veidenbaums pašizglītojās!

- _____
- _____
- _____

5. _____

6. uzdevums (2 punkti). Izraksti no teksta sinonīmu katram dotajam vārdam!

Nasta (2. rindkopa) – _____

6.1. _____

Novalkāts (priekšpēdējā rindkopa) – _____

6.2. _____

Kopā par
6. uzd.: _____**7. uzdevums (2 punkti). Izraksti no teksta 2. rindkopas frazeoloģismu un izskaidro to!**

Frazeoloģisms	_____
Skaidrojums	_____

7.1. _____

7.2. _____

Kopā par
7. uzd.: _____**8. uzdevums (2 punkti). Uzraksti, tavuprāt, galveno problēmu, kas studiju laikā nomāca E. Veidenbaumu! Pamato atbildi!**

8.1. _____

8.2. _____

Kopā par
8. uzd.: _____**9. uzdevums (1 punkts). Izlasi E. Veidenbauma dzejoļa fragmentu un paskaidro, kāpēc tajā autors vārdu godīgi licis pēdējās!**

*Virs zemes nav taisnības, dūrei tik spēks,
Kas varmākiem skādi dar, nosaukts tiek grēks,
Par tiesnešiem cienīti blēži sēž
Un „godīgi” ādu nost citiem plēš,
Un cienīgtēvs, zaglīs, teic sprediķus:
„Tik pacieties, debesīs labāki būs!”*

9. _____

10. uzdevums (2 punkti). Izlasi sakāmvārdus! Izvēlies un atzīmē ar vienu no tiem, kurš, tavuprāt, visprecīzāk raksturo E. Veidenbauma personību! Uzraksti pamatojumu!

☐	Neviena roze nav bez dzeloņiem.
☐	Kā ūdens izgrauž klinti, tā izturība uzvar visu.
☐	Mazs cinītis gāž lielu vezumu.

10. _____

Vārds, uzvārds _____

11. uzdevums (10 punkti). Lasi teikumus un ar X atzīmē, ja teikums ir pareizs! Ja teikumā ir ortogrāfijas kļūda, izlabo to!

Nr.	Piemērs	Pareizi	Kļūdas labojums
0.	<i>Pa ceļam uz „Kalāciem” var apstāties Liepā un apskatīt smilšakmens alas – Lielo Ellīti un Mazo Ellīti.</i>	X	
00.	<i>Pa ceļam uz „Kalāciem” var apstāties Liepā un abskatīt smilšakmens alas – Lielo Ellīti un Mazo Ellīti.</i>		apskatīt
1.	„Kalāču” mājas atrodas Liepas pagastā apmēram 17 km no Cēsīm, netālu no Cēsu–Smiltenes ceļa.		
2.	„Kalāču” dārza stūrī paslēpusies neliela guļbūve, ēka ar augstu koka sliekšni un zemu salmu jumtu.		
3.	Klētī ierīkota izstāžu zāle, kur vienkopus var redzēt Latvijā plašāko Vidzemes pūra lāžu krājumu.		
4.	Katru gadu tiek iekārtotas arī mākslas darbu izstādes, patreiz aplūkojamas Viktora Uvarova gleznas.		
5.	Maija pēdējā un Oktobra pirmajā svētdienā muzejā notiek dzejniekam veltīti pasākumi.		
6.	Nozīmīgs ir E. Veidenbauma nelielais oriģināldzejas devums, kas viņa dzīves laikā tika izplatīts tikai rokrakstos.		
7.	Apkārtnē dzejnieks redzēja pretmetus – dievnama torni Cēsīs un kaļķakmens lauztuves pie tēva mājām.		
8.	Apjaušot dzīves skaudrumu un dažkārt bezcerību, jauneklī miltz protests pret netaisnību.		
9.	Eduards mācījās aizrautīgi, atrasdams aizvien jaunus un jaunus izaicinājumus.		
10.	Pēc muzeja apmeklējuma var doties uz Valmieru, Cēsīm, Smiltēni vai Raunu, kā nu kurš to vēlē.		

11.1. _____

11.2. _____

11.3. _____

11.4. _____

11.5. _____

11.6. _____

11.7. _____

11.8. _____

11.9. _____

11.10. _____

Kopā par
11. uzd.:

12. uzdevums (5 punkti). Izvēlies un ieraksti teikumā trūkstošo vārdu!

E. Veidenbaums Cēsu draudzes skolā mācījās labāk _____ vienaudži.	kā/nekā	12.1. _____
E. Veidenbaums prata grieķu, latīņu un franču _____.	valodu/ valodas	12.2. _____
Lai samaksātu rēķinus, E. Veidenbaumam bija jālūdz _____ brālim.	palīdzība/ palīdzību	12.3. _____
Jaunieši, _____ E. Veidenbauma dzeju!	lasāt/lasiet	12.4. _____
E. Veidenbaumam dažkārt pietrūka _____ saskarsmē ar citiem.	pacietība/ pacietības	12.5. _____

Kopā par
12. uzd.:
_____**13. uzdevums (10 punkti). Saliec teikumus pieturzīmes!**

- Eduards Veidenbaums ir dzimis 1867. gada 3. oktobrī Priekuļu pagasta „Glāzniekos” saimnieka ģimenē.
- Mācoties pie tēva liela grāmatnieka viņš sagatavojies tiktāl ka varējis iestāties un pabeigt Cēsu draudzes skolas pēdējo klasi.
- Studiju laikā Tērbatā E. Veidenbaumu materiāli atbalstīja vecākais brālis Kārlis kas saimniekoja tēva mājās.
- Laika posmā no 1891. gada līdz 1892. gadam E. Veidenbaums intensīvi gatavojās studiju beigšanai taču Ziemassvētkos kad viņš brauca uz „Kalāčiem” saaukstējās un saslima.
- Dzejnieka interešu loks ir bijis ļoti plašs un viņš tulkojis latviski prozas un dzejas darbus no vairākām valodām franču vācu krievu.
- Latviešu literatūrā dzejniekam Eduardam Veidenbaumam nav ne īstu priekšteču ne sekotāju.
- Viņš ir viena no retajām personībām visā latviešu literatūras vēsturē ko no jauna atklāj katrā nākamā dzejnieku paaudze un kura dzīves jēgas meklējumi ir aktuāli arī šodien.
- Eduarda Veidenbauma memoriālais muzejs „Kalāči” atrodams braucot pa Smiltenes lielceļu un 16 kilometrā aiz Cēsīm nogriežoties pa labi.
- Muzejs „Kalāči” pastāv kopš 1958. gada tomēr interesenti jau ilgi pirms tam ir apmeklējuši šo vietu lai iepazītos ar Veidenbauma dzīvi un daiļradi.
- Laikam viņa labākais un skaistiem epitetiem pilnais dzejolis „Kā gulbji balti padebeši iet” daudziem patīk ne jau tāpēc ka tas ir daudz dzirdēts un populārs bet gan tāpēc ka tas ir dzejnieka dvēseles stāvokļa definējums.

13.1. _____

13.2. _____

13.3. _____

13.4. _____

13.5. _____

13.6. _____

13.7. _____

13.8. _____

13.9. _____

13.10. _____

Kopā par
13. uzd.:

Izlasi Evijas Puķes-Jansones raksta „Latviešu ģēnijs – Veidenbaums” fragmentu un veic 1.–10. uzdevumu!

Eduards Veidenbaums (1867–1892) dzīvoja laikā, kad latviešu nacionālās identitātes apziņu un attīstību vēl ierobežoja dzimtbūšanas sekas. Lēnām brieda pārmaiņas, un latviešu gaišie prāti sāka apzināties izglītības nepieciešamību. Arī Veidenbaums to saprata, un izglītība kļuva par jaunekļa galveno misiju, varētu pat teikt, apsēstību, no kuras viņš nespēja atteikties pat mūža pēdējās dienās.

Savā ziņā E. Veidenbaumam laimējās – viņš uzauga saimnieka ģimenē un nekad neizbaudīja kalpa zēna dienas, lai gan ģimenei bieži vajadzēja savilkt jostu ciešāk. Pirmos četrus dzīves gadus Eduards pavadīja Priekuļu pagasta *Glāzniekos*, taču šīs mājas lielajai ģimenei kļuva par šauru. Tēvs Jēkabs pieņēma drosmīgu un riskantu lēmumu – iegādāties uz nomaksu jaunu, daudz plašāku māju ar lielāku zemes gabalu. Pirmajai iemaksai vairākus simtus rubļu aizdeva mātes brālis. Par mazā Eduarda jaunajām mājām kļuva *Kalāči* netālu no Cēsīm. Pirmos 10 gadus tēvs saimniecību varēja attīstīt, vienīgi aizņemoties vēl vairāk naudas. Nelielie ienākumi, piemēram, no meža, bija jāatdod baronam, jo vajadzēja maksāt nodevas. Mājas kredīts un parādu slogs no gada gadā kļuva tikai smagāks, turklāt ģimenē auga seši bērni: Kārlis, Eduards, Jūla, Kristīna, Karlīna un Voldemārs.

Neskatoties uz lielo aizņemtību un parādiem, tēvs Eduardam jau kopš bērnības pacietīgi mācīja mīlestību pret grāmatām. Sevī noslēgtā, dzīves raīžu nomāktā un mazliet paskarbā māte nodevās vienīgi saimniecības rūpēm, savukārt tēvs mēdza apsēsties ar mazo Eduardu vai viņa vecāko brāli Kārli pie rakstāmgalda un skaidrot grāmatās izlasīto. Puika tik ļoti iemīlējās grāmatas un lasīšanu, ka pēc tam, kad mācītājs pēc katehisma pārbaudes uzdāvinājis kliņģeri, Eduards vīlies noteicis: „Kas tur no kliņģera ir? Apēd, un beigts. Būtu labāk kādu grāmatiņu uzdāvinājis!”

Tēvam arvien vairāk pasliktinājās redze, un pienāca brīdis, kad bērnu mācīšana vairs nebija iespējama. Astoņus gadus vecais Eduards stundām ilgi lasīja tēvam priekšā avīzes un grāmatas. Kad Veidenbaumam bija tikai 11 gadu, tēvs nomira. Viņa aiziešanu vissmagāk pārdzīvoja tieši Eduards. Zēns pa *Kalāču* sētu staigāja kā pa tumšu bēdu ieleju, nekur nespējot rast mieru. Visbiežāk viņš devās pa meža taku uz četrus kilometrus attālo Liepas kapsētu pie tēva kapa. Tā viņam kļuva par svarīgu nodarbošanos.

Tikai pāris mēnešus pēc tēva nāves Eduards kopā ar 13 gadus veco brāli Kārli devās uz skolu. Viņi izrādījās tik labi sagatavojušies, ka Cēsu draudzes skolā kļuva par paraugu pārējiem un ieguva tiesības sēdēt pirmajā solā. Vēlāk Veidenbaums mācījās Cēsu apriņķa skolā, kuru ar izcilību un pirmās šķiras diplomu pabeidza 14 gadu vecumā. Viņš saņēma mazu sudraba medaļu, taču balvu pie krūtīm nekad nesprauda, bet gan ievīstīja papīrā, noslēpa un paskaidroja: „Kas zina, tas lai zina, kas nezina, tam arī nevajag zināt. Es negribu būt labāks par citiem.” Brālis Kārlis mācības vairs nevarēja turpināt, jo māte bez viņa palīdzības un atbalsta netika galā ar saimniecību. Lielās zemes platības dēļ apkārtējie Veidenbaumus uzskatīja par kungiem, taču dzīve bija skaudra. Tikai svētdienās viņi atļāvās sviestu uz maizes un putru, kas bija gatavota no piena. Neraugoties uz grūtībām, ģimene nolēma, ka vismaz Eduardam kārtīgi jāskolojas. Tā bijusi tēva karstākā vēlēšanās – neraugoties uz visu, viņš bija sakrājis 500 rubļu dēla mācībām augstskolā. Pēc Rīgas guberņas ģimnāzijas absolvēšanas viņš pats cītīgi gatavojās iestājam augstskolā. *Kalāču* sētā viņš dienu no dienas kala galvā zinības: dabaszinātni, franču un angļu valodu, literatūras klasiķus, matemātiku. Eduards labi zināja arī tolaik nepieciešamās svešvalodas – krievu un vācu. Viņa prāta spējas esot bijušas tik izcilas, ka biogrāfijas pētnieki tās pielīdzinājuši Mocartam. Dažas Horācija odas un Homēra darbus Eduards esot zinājis no galvas oriģinālvalodā: Horāciju – latīņu, bet Homēru – grieķu valodā.

1887. gadā piepildījās Veidenbauma sapnis – viņš pirmo reizi atvēra Tērbatas Universitātes durvis. „Vislabāk man patīk priekšlasījumi par Baltijas tiesām, par viņu sastāvu, darba lauku un vēsturīgo attīstīšanos. (..) Es mācos krieviski un franciski un lasu vācu rakstniekus. No universitātes bibliotēkas var dabūt visādas grāmatas par velti lasīt,” savu sajūsmu pirmajā mācību semestrī mājiniekiem vēstulē pauda Eduards. Viņš mācījās izcili un pat vairāk, nekā tika prasīts. Saglabājies kāds 30 lappušu biezs Veidenbauma rokraksts, kurā viņš divu trīs dienu laikā konspektējis 119 paragrāfus par soda likumiem vācu valodā.

Studējot atklājās viņa sarežģītā personība – apdāvinātais jauneklis mēdza būt tiešs un ass, uz līdzenas vietas varēja „aizdegties un uzsprāgt”. Veidenbaums nav varējis izturēt, ja kāds runājis, viņaprāt, muļķības. Reiz viņš tā sadusmojies, ka vienā krekļā izmeties no kroga ziemas laikā. Viņš varējis nieku dēļ pat uzsākt kautiņu, piemēram, reiz Tērbatas latviešu studentu literāri zinātniskās biedrības vakarā nogrūdis pa kāpnēm kādu korporācijas *Lettonia* biedru. Iemesls – pārāk „tukšas runas, plātīšanās un smieklīga pakaļpērtiķošānās aristokrātiskai vācu studentībai”. Dažās vēstulēs brālim Veidenbaums lūdza piedošanu par nepatīkšanām un kaunu, kas ģimenei viņa rakstura dēļ jāpiedzīvo.

Tēva atstātie 500 rubļi drīz izsīka, bija jālūdz brāļa palīdzība. Taču brālis naudu gribēja ieguldīt saimniecībā, un kādā brīdī starp abiem izcēlās pirmais nopietnais strīds. Lai nopelnītu naudu mācībām, Eduards strādāja par privātskolotāju. Jaunais censonis tomēr bija spiests aizņemties no draugiem, jo naudas nepietika. Situācija kļuva tik dramatiska, ka Veidenbaums vienlaikus bija parādā 34 cilvēkiem. Naudas trūkuma dēļ Eduards bieži atļāvās vairs tikai divas vai pat vienu ēdienreizi dienā. Dzīvesvietas viņš mainīja nemitīgi, jo nespēja samaksāt īri. Savukārt visus eksāmenus viņš nokārtoja laikus un sekmīgi, arī tajos priekšmetos, kurus naudas trūkuma dēļ nevarēja apmeklēt.

Eduards nekad nešķīrās no brillītēm, cepures ar nagu un štoka jeb koka nūjas. To viņš izmantoja nevis tāpēc, ka būtu grūti pārvietoties, bet gan lai aizliktu aiz muguras un saliektu pār štoku rokas. „Tā mugura taisna turas,” ziņkārīgajiem, kuri gribēja uzzināt, kāpēc tā jādara, atbildējis E. Veidenbaums.

Neraugoties uz lielo attālumu, E. Veidenbaums centās braukt arī uz mājām. Vislabprātāk viņš uzturējās *Kalāču* klētiņā. Tajā viņš daudz garu stundu pavadīja lasīdams, studēdams un rakstīdams. Viņš pats klētiņu sauca par savu studijsalonu. Tajā sarakstīti lielākā daļa viņa darbu. Ēkā stāvēja gulta, sēdekļi, kas bija vienkārša kaste, grāmatu skapis un savdabīgs „rakstāmgalds” – rullis, kas mūsdienās būtu grūti saprotama veļas gludināšanas ierīce.

1891. gada 12. decembrī Eduards lūdza brālim Kārlim aizdot vēl 100 rubļu pēdējam semestrim. Kad viņš rakstīja šo vēstuli, viņa kabatā nebija pat tik daudz naudas, lai viņš aizbrauktu ziemas brīvdienās uz mājām. Tomēr viņam izdevās aizņemties vajadzīgo summu, un 14. decembrī Eduards devās uz mājām. Mājās vēl nebija saņemta viņa vēstule, tāpēc Veidenbaumu neviens nesagaidīja ar pajūgu. Jauneklim mugurā bija tikai plāns, izdilis mētelītis. Ceļā viņš saaukstējās un saslima. Ārsta norādījumus Eduards neņēma vērā, bet turpināja ik dienu cītīgi lasīt un mācīties. „Es nekad nemiršu,” pa jokam, slimības gultā gulēdams, viņš atbildējis, ja kāds ieteicis sevi pietauptīt. Ārsta izrakstītajām zālēm Eduards ticējis mazāk nekā mātes sarūpētajām tējām.

Veidenbauma spēki tuvojās izsīkumam. Viņa pēdējie vārdi bija: „Maskaviešu prēmiju atdodiet citiem.” Pirms saslimšanas viņš bija uzrakstījis novatorisku darbu „Apcerējumi iz mehānikas” un iesniedzis zinātnisko darbu konkursam. Veidenbauma darbs saņēma vislielāko uzmanību, un dienu pirms nāves viņš uzzināja par godalgu.

(*Evija Puķe-Jansone, „Leģendas”, 2016. gada novembris*)

EKSĀMENS LATVIEŠU VALODĀ
9. KLASEI
 2018
 DARBA VĒRTĒTĀJA LAPA

VĒRTĒŠANA

LASĪŠANA un VALODAS SISTĒMAS IZPRATNE	Maksimālais punktu skaits – 56 punkti.
RAKSTĪŠANA Viedoklis (1. daļa 15. uzd.) – 9 punkti. (Skatīt tabulu „Viedokļa vērtēšanas kritēriji”.) Pārspriedums (2. daļa) – 25 punkti. (Skatīt tabulu „Pārsprieduma vērtēšanas kritēriji”.)	Maksimālais punktu skaits – 34 punkti.
RUNĀŠANA Skatīt tabulu „Mutvārdu daļas vērtēšanas kritēriji”.	Maksimālais punktu skaits – 20 punkti.
Runāšanas daļā iegūtie punkti datubāzē tiek reizināti ar koeficientu 0,5 (40 x 0,5=20).	

1. daļa. Lasīšana un valodas sistēmas izpratne

Uzd.	Kritēriji	Punkti
1.	Par katru pareizu atbildi – 1 p. (1. Piem., izcilas darbaspējas, spēj vairāk nekā citi, salīdzināts ar Mocartu u.tml. 2. 11 gadu. 3. Krievu un vācu. 4. Tēva ietekme, laikmeta ietekme u.tml.)	4
2.	Par katru nosauktu rakstura īpašību un pamatojumu – 1 p. (Piem., zinātkārs, nesavaldīgs, mērķtiecīgs u.c. Īpašība var būt izteikta gan ar lietvārdu, gan ar īpašības vārdu.)	2
3.	Par pareizu atbildi – 1 p. (Izrāda godu. Nosēdina pirmajā solā.) Par atbilstošu pamatojumu – 1 p. (Sāk mācības, labi sagatavojies.)	2
4.	Par jebkuru trīs priekšmetu nosaukšanu – 1 p. (Piem., veļas rullis (rakstāmgalds), kaste sēdēšanai, grāmatu skapis, gulta – 1 p. Nav viena elementa – 0 p.)	1
5.	Par jebkuru trīs jomu nosaukšanu – 1 p. (Piem., valodu, dabasszinību, eksakto (matemātikas), mākslas (literatūras) – 1 p. Nav viena elementa – 0 p.)	1
6.	Par katru pareizi izrakstītu sinonīmu – 1 p. (Slogs, izdilis.)	2
7.	Par pareizi izrakstītu frazeoloģismu (savilkt jostu (ciešāk)) – 1 p. Par frazeoloģisma atbilstošu skaidrojumu – 1 p.	2
8.	Par tekstam atbilstošu problēmas minēšanu – 1 p. (Piem., naudas trūkums / cīņa par izdzīvošanu; parādi, pārpūle u.tml.) Par atbilstošu pamatojumu – 1 p.	2
9.	Par pareizu atbildi – 1 p.	1
10.	Par izvēlēta sakāmvārda pamatošanu – 2 p. Izvērsts un atbilstošs pamatojums – 2 p. Atbilstošs pamatojums – 1 p. Tekstam neatbilstošs pamatojums – 0 p.	2
11.	Par katru pareizu atbildi – 1 p.	10
12.	Par katru precīzi izvēlētu un pareizi uzrakstītu vārdu – 1 p.	5

13.	Par katru teikumu, kurā precīzi saliktas pieturzīmes, – 1 p.	10
14.	14.1., 14.4., 14.7. Par katru pareizi izveidotu teikumu pēc uzbūves – 1 p. 14.2., 14.5., 14.8. Par katru teikumu, kurā pareizi iesaistīta un atdalīta piedāvātā sintaktiskā konstrukcija, – 1 p. 14.3., 14.6., 14.9. Par katru teikumu bez pareizrakstības kļūdām – 1 p. (Šajā pozīcijā atkārtoti netiek vērtēta piedāvātās konstrukcijas atdalīšanas kļūda.)	3 3 3
15.	Skatīt „Viedokļa vērtēšanas kritēriji”.	9
P. p.	Skolēns saņem 3 papildu punktus, ja veicis visus 1. daļas uzdevumus un 1.–10. uzdevumā nav pieļāvis nevienu pareizrakstības kļūdu. 1 kļūda 2 kļūdas 3 un vairāk	3 2 1 0

Viedokļa vērtēšanas kritēriji (9 punkti)

Kritēriji	Saturs	Stils	Ortogrāfijas kļūdas un interpunkcijas kļūdas
3	Saturs atbilst tematam. Domas izteiktas plānveidīgi un loģiski, tās ir pamatotas.	Dažādas un stilistiski iedarīgas teikumu konstrukcijas. Viegli uztverams teksts. Pieļaujama viena neprecizitāte vārdu izvēlē.	0
2	Saturs atbilst tematam. Izteiktās domas pamatotas, bet atkārtojas.	Vienveidīgi teikumi. Viena kļūda teksta uzbūvē vai divas stila kļūdas.	1–2
1	Izteikts pretrunīgs viedoklis. Domas nepamatotas vai haotiskas.	Trīs vai četras stila kļūdas.	3–4
0	Darbs neatbilst tematam. Tekstā paustā doma nav uztverama.	Piecas un vairāk stila kļūdu.	5 un vairāk

Vērtējamās stila kļūdas:

- nepamatoti atdalīti un nepareizi novietoti palīgteikumi;
- nepilnīgi, nepabeigti teikumi;
- nepareizi lietots „ka” un „kad”;
- nepamatota personas un laiku maiņa;
- skāruma un/vai vienojuma saikļu nemotivēts lietojums;
- saturiski neloģisks teikums;
- neloģiska vārdu secība un kļūdas sintaktisko saistījumu izveidē;
- vārdu izvēles un vārdu formu izveides kļūdas.

Pārsprieduma vērtēšanas kritēriji (25 punkti)

Kritēriji Punkti	Saturs	Teksta uzbūve (plānojums)	Valoda (pieļaujama kļūdu skaits)		
			stils	ortogrāfija	interpunkcija
5	Saturs pilnībā atbilst tematam. Patstāvīgi un argumentēti spriedumi. Atklāta rakstītāja personiskā attieksme, atziņas, vērtējums.	Loģiski izkārtotas daļas. Ievērots dalījums rindkopās, tās saturiski saistītas.	1	0	1
4	Saturs atbilst tematam. Patstāvīgi spriedumi, atziņas, vērtējums, bet nav pietiekamas argumentācijas.	Loģiski izkārtotas daļas. Ievērots dalījums rindkopās, vietām nav saistījuma starp tām.	2–3	1	2
3	Dalēji atklāts temats. Temata paplašinājums vai sašaurinājums. Neveikli, trafareti spriedumi.	Nesamērīgs daļu apjoms. Dalēji ievērots dalījums rindkopās. Vietām trūkst saistījuma starp tām.	4–5	2	3
2	Temata virspusēja izpratne. Novirze no temata. Izteiktās domas fražainas, nav argumentētas.	Nesamērīgs daļu apjoms. Nav saistījuma starp daļām. Nav dalījuma rindkopās.	6–8	3	4–5
1	Ir vēstījums vai apraksts bez pārsprieduma elementiem. Temata vulgarizācija. Nepamatoti emocionāls stāstījums. Pārsprieduma vietā uzrakstīts jaunrades darbs.	Darbs nav plānveidīgs. Trūkst nobeiguma vai ievada.	9–11	4	6–7
0	Saturs neatbilst tematam.	Domas izteiktas haotiski. Tekstā paustā doma nav uztverama.	12	5	6

Ja darba apjoms ir mazāks par 150 vārdiem
pareizrakstības un stila kļūdas vērtē pēc šīs tabulas

Vērtējamās stila kļūdas:

- nepamatoti atdalīti un nepareizi novietoti palīgteikumi;
- nepilnīgi, nepabeigti teikumi;
- nepareizi lietots „ka” un „kad”;
- nepamatota personas un laiku maiņa;
- šķiruma un/vai vienojuma saikļu nemotivēts lietojums;
- saturiski neloģisks teikums;
- neloģiska vārdu secība un kļūdas sintaktisko saistījumu izveidē;
- vārdu izvēles un vārdu formu izveides kļūdas.

Punkti	Valoda (pieļaujama kļūdu skaits)		
	stils	ortogrāfija	interpunkcija
3	1	0	1
2	2–3	1	2
1	4–5	2	3
0	6...	3...	4...

Mutvārdu daļas vērtējumu protokols

Skola _____ Grupa _____ Intervētājs _____ Vērtētājs _____

Kritērijs/Runātājs	P.	1.	2.	3.	4.	5.	Temats													
							1.	2.	3.	4.	5.									
Saturs (10)	Temats	2																		
	Temata pamatojums	2																		
	Satura atbilstība tematam	2																		
	Personiskā pieredze un/vai attieksme	2																		
	Argumentācija	2																		
Runas uzbūve (7)	Struktūra	ievads	1																	
		iztirzājums	2																	
	Daļu saistījums	nobeigums	1																	
		Runas ilgums	1																	
	Vārdu krājums	2																		
Valodas bagātība (7)	Teikumu daudzveidība	2																		
	Valodas stils	1																		
	Valodas kultūras normas	2																		
	Izruna	2																		
Izteikšanās veids (6)	Parazitvārdi un/vai liekas skaņas	1																		
	Runas temps	1																		
	Balss intonācija	2																		
	Viedoklis	2																		
Saziņa (10)	Jautājumi	2																		
	Atbildes	runātājs	1																	
		jautātājs	1																	
	Attieksme	2																		
	Kopā	40																		

Mutvārdu daļas vērtējumu protokols

Skola	Grupa	Intervētājs	Vērtētājs																				
			P.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	Temats												
Saturs (10)	Kritērijs/Runātājs	Temats	2																				
		Temata pamatojums	2																				
		Satura atbilstība tematam	2																				
		Personiskā pieredze un/vai attieksme	2																				
		Argumentācija	2																				
		Struktūra	ievads	1																			
			iztirzājums nobeigums	2 1																			
Runas uzbūve (7)	Daļu saistījums	1																					
	Runas ilgums	2																					
	Vārdu krājums	2																					
Valodas bagātība (7)	Teikumu daudzveidība	2																					
	Valodas stils	1																					
	Valodas kultūras normas	2																					
	Izruna	2																					
Izteikšanās veids (6)	Parazītvārdi un/vai liekas skaņas	1																					
	Runas temps	1																					
	Balss intonācija	2																					
	Viedoklis	2																					
	Jautājumi	2																					
Saziņa (10)	Atbildes	runātājs	1																				
		jautātājs	1																				
	Attieksme	2																					
Kopā		40																					

Mutvārdu daļas vērtēšanas kritēriji (40 x 0,5 punkti)

	Kritērijs	P.	Prasme	
Saturaš (10)	Temats	2	Precīzi formulēts (klausītāju uzmanību piesaistošs) temats – 2 p. Vispārīgs temats – 1 p. Formulēta tēma – 0 p.	
	Temata pamatojums	2	Pamato temata izvēli, pierādot tā nozīmīgumu – 2 p. Nepārliecināši pamato temata izvēli – 1 p. Nepamato temata izvēli – 0 p.	
	Satura atbilstība tematam	2	Runas saturs atbilst tematam – 2 p. Temata izklāstā paplašinājums vai sašaurinājums – 1 p. Runa neatbilst tematam – 0 p.	
	Personiskā pieredze un/vai attieksme	2	Temata izklāstā izmanto personisko pieredzi un/vai attieksmi – 2 p. Daļēji izmantota, jūtama personiskā pieredze un/vai attieksme – 1 p. Bezpersonisks stāstījums – 0 p.	
	Struktūra	Argumentācija	2	Argumentācijai izmanto pārļiecināšus faktus, tos komentē – 2 p. Argumentācijai izmanto vispārīgus faktus un/vai mēģina komentēt – 1 p. Faktus nekommentē – 0 p.
		ievads	1	Ievads – īss, intriģējošs – 1 p. Ievada nav, vai ievads ir plašs – 0 p.
		iztirzājums	2	Iztirzājums – stāstījumā secīgi atklāj galveno domu – 2 p. Mēģina veidot secīgu stāstījumu – 1 p. Uzskaita faktus, idejas, vai stāstījums ir haotisks – 0 p.
	Runas uzbūve (7)	nobeigums	1	Nobeigums – secinājums par tematu, īss – 1 p. Nav nobeiguma – 0 p.
		Daļu saistījums	1	Loģisks (secīgs/mērķtiecīgs) daļu saistījums – 1 p. Daļas nav savstarpēji saistītas – 0 p.
	Runas ilgums	Runas ilgums	2	Ievērots runas ilgums (3–5 min) – 2 p. Mazāks par 3 min vai laiks pārsmiegts (pēc 5 min jāaptur) – 1 p. Nepietiekams (īdž 2 min) – 0 p.
Vārdu krājums		2	Plašs/bagāts vārdu krājums – 2 p. Vārdu krājums atbilstošs satura atklāšanai – 1 p. Ierobežots vārdu krājums – 0 p.	
Teikumu daudzveidība		2	Daudzveidīga teikumu uzbūve (izteikuma mērķis, uzbūve) – 2 p. Teikumu uzbūve piemērota satura atklāšanai un/vai stāstījuma teikumi – 1 p. Vienveidīgi pēc uzbūves teikumi – 0 p.	
Valodas stils		1	Lieto tematam un saturam atbilstošu valodas stilu (publicistisko) – 1 p. Runa neatbilst publicistiskajam stilam – 0 p.	
Valodas kultūras normas	Valodas kultūras normas	2	Ievēro valodas kultūras normas – 2 p. Pieļauj 1–2 stila kļūdas – 1 p. Pieļauj 3 un vairāk stila kļūdas – 0 p.	
	Izruna	2	Skaidri sadzirdama vārdu izruna – 2 p. Cēnšas runāt skaidri – 1 p. Vāji sadzirdama vārdu izruna – 0 p. (Akcentu, runas defektu nevērtē.)	
Parazitvārdi un/vai liekas skaņas	Parazitvārdi un/vai liekas skaņas	1	Runas laikā neizmanto parazitvārdus un/vai liekas skaņas – 1 p. Runas laikā izmanto parazitvārdus un/vai liekas skaņas – 0 p.	
	Runas temps	1	Runas temps atbilstošs, piemērots – 1 p. Gaus, ātrs runas temps – 0 p.	
Balss intonācija	Balss intonācija	2	Maina balss intonācijas, lai uzsvēru teiktā jēgu – 2 p. Cēnšas izmantot balss intonāciju – 1 p. Pārspīlēti izmanto balss intonācijas, deklamē, monotona runa – 0 p.	
	Viedoklis	2	Izsaka viedokli par dzirdēto, vismaz 2 reizes izvērsti – 2 p. Formāli (bez iedzīnināšanās stāstījumā) izsaka viedokli – 1 p. Viedokli par dzirdēto neizsaka – 0 p.	
Saziņa (10)	Jautājumi	2	Uzdod dažāda tipa atvērtos jautājumus – 2 p. Uzdod 1–2 jautājumus, daži formāli (apgalvojuma) – 1 p. Uzdod jautājumus, kuru atbilde jau izteikta runā, vai jautājumus neuzdod – 0 p.	
	Atbildes	runātājs	1	Izvērsti atbild uz visiem jautājumiem – 2 p. Formāli atbild uz jautājumiem – 1 p. Uz jautājumiem neatbild – 0 p.
		jautātājs	1	Runas laikā notur acu kontaktu ar klausītājiem – 1 p.
	Acu kontakts	jautātājs	1	Uzdodot jautājumus, notur acu kontaktu ar runātāju – 1 p.
Atteiksme	Atteiksme	2	Visu sarunas laiku izrāda cieņu pret pārējiem runātājiem un/vai ieinteresētās sarunu biedrs – 2 p. Mēģina izrādīt cieņu pret pārējiem runātājiem – 1 p. Garlaikojas un/vai pats gatavojas runai – 0 p.	